

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. ЈАНУАРА 1881.

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ I.

ЦРН, бр. 8590

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новоме Саду.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ми смо у овоме листу г. 1881. донели преглед целога рада нашег народног позоришта од године 1879. до 1881., а сада, да не прекидамо тога прегледа, саопштавамо тај рад од то доба до 1. јула 1883., као до дана докле траје прорачунска година позоришта.

Скупштина позоришној, која је била 22. јуна 1882. г., поднео је начеоник „друштва за српско народно позориште“ др. Лаза Станојевић овјај извештај о раду народног позоришта од 1. маја 1881. до 1. маја 1882. године:

„Славна скупштино! Многаштвона господо! Ко се од нас не сећа веселим срцем оних лепих и светлих дана пре дваестину година, кад се овај наш просветни завод стварао, и ко од нас неће у исти мах с болом у души помислiti на дање стање нашег позоришта?! Тек мрвавремена наспрам небројених векова, па каква грдна разлика! Онда је владало чисто одушевљење, непомућења свест и драговољно прилагање на олтар просвете, на ово позориште. А данас? Данас је овладала у свима слојевима народа нашег права апатија. Равнодушност, немар и нехат захватио је дубока корена не само у народу него и у нашеј интелигенцији ван овога завода, па и у са-мим члановима друштва овог опажа се, да неки не одговарају тачно дужностима и обvezама својим. Куд нас то може одвести? Је ли то одушевљење, кад се наша овдашња интелигенција и најотменије грађанство неће да упише у ово друштво, ни онда кад им се иде на ноге и моли?! Истине, да су настала тешка времена, али ни нама нису златна, а ми апелујемо тек на оне, о којима смо уверени да могу, само ако имају искре осећаја према овом заводу. Та цигло само 3 ф. годишња прилога, па бришу са чела толиких одличних наших мужева љагу немара пред лицем народа и овога друштва.

Та у самом Н. Саду, где има нешто преко 50 чланова, могло би бити олако још 100 њих, да је среће и добре воље. Кад отворимо списак чланова „друштва за срп. нар. позориште“, видићемо, да губимо сваке године подоста чланова које смрћу а које исељавањем, који се губитак врло слабо новим члановима попуњава, тако, да можемо лако доћи у тај немио положај, да нећемо, по садашњем уставу нашем, моћи главне скупштине ни држати, него ћемо морати устав мењати, што опет по сам наслов завода не би можда било корисно.

Даље разлагање могло би нас одвести сувише далеко, с тога прекидам овде, и апелујем још један пут на родо- и часто-љубље оних, којих се тиче. А ми, поштована господо, који смо одушевљени за напредак и опстанак овога завода, не малаксавајмо добром вољом, послужимо му и остајмо му и на даље прави пријатељи.

Оволико о том, а сад на саму ствар.

Као што је познато многаштваним члановима, заказана је била лајска главна скупштна друштвена за 27. јун (9. јул) 1881., али се иста није могла одржати, пошто се није искупио довољан број чланова, који се по §. 10. друштвеног устава изискује, него се скупштина састала тек 9. (21.) новембра 1881. Тој скупштини поднео је тадањи председник извештај о радњи друштвеној до 27. јуна, а ја сам ево слободан, да вам овде обележим и изнесем све главније моменте рада друштвеног од тог доба, па до сад.

Управни одбор имао је шест, економски одбор пет, а позоришни одбор четири седнице, у којима су свршивани редовни послови, који се тичу овога друштва. Осим тога главнији су послови ово:

Високо краљ. уг. министарство унутрашњих послова отписом својим од 19. марта ов. год. бр. 8744. одобрило је избор дра Лазе Станоје-

вића и А. Хаџића за начеоника и подначеоника друштвеног, али је том приликом замерило овоме друштву, да одступа од свога статута у погледу држања скупштине и држања распореда предmeta. На тај приговор послао је управни одбор преко сл. варошког градоначелништва високом

министарству ради разјаснења ствари опшiran и образложен обавештај, у коме је подробно изложено и доказано, да је друштво ово поступало у смислу свога устава и да није заслужило никаква прекора.

(Наставиће се)

ВАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

Мучно ли беше музама Мелпомени и Талији успети се уз Крстац и освојити за се једно скромно местанце на пољу цетињском, где је дојако само бог Марат владао неограничено.

Али времена се мењају. Храм Јанусов стоји већ од неколико година затворен и у Црној Гори. А Црна је Гора не само „јуначко гњездо“ него и „гај певача“ — као што нам се лепо каже у истој „Балканској Царици.“ Глас гусала песму је родио, песма је расла снажно и бујно, док није дорасла до — прве драме, прве трагедије прногорске, до „Балканске Царице.“

Није ово први пут што се дају позоришне представе на Цетињу. Било је тога већ неколико пута до сад.

Али је ово прво драматско дело прногорско, које је први пут на прногорској позорници прешло преко дасака што свет значе.

За то је ово у нас прави догађај.

Ваља га даље забележити, а „Прногорка“ се поноси, да то може учинити на својим скромним страницама.

Не може овде бити збора о самој драми, која носи име „Балканска Царица.“ То дело још није свршено, оно није изашло на свет, оно је још у рукопису — неприкосновена својина узвишеног писца, над којом књижевна критика још не сме вршити својих права.

Ми ћемо овде да говоримо само о представите драме. Представљала се до сад три пута: први пут у понедељник 2. јануара, за тим одмах сутра дан, а по трећи пут у уторник 10. о. м.

Представљало ју је: добровољно позоришно друштво читаонице цетињске. То друштво састављено је из самих дилетаната, којима су се, по одobreњу своје управитељке, придружиле на ту цел и две ученице из овдашњег женског института.

По суду свију слушалаца, па и најстројијих

оцењивача, којима се укус развио на позорницама петроградским, бечким и париским, представа је испала, у целини узеши, неочекивано добро, неки веле управо ејајно. Главну улогу имали су г. Јов. Поповић-Липовац и гђа Софија Поповићева. Први је представљао Станку Црнојевића, личност, у којој је персонификовано зло начело издајства, развијено до највишег степена страшњу властољубља. Оно се одржава у пуној снази кроз целу драму, одолева иза кратке реакције и најтежим душевним утисцима и савлађује све периптије у најмучнијој борби између љубави и — круне. Оно не пада ни пред Деаном (оличним патриотизмом прногорским) ни пред Данијлом (персонификацијом чисте љубави, облагорђене узвишијем домаљубљем.)

Г. Јов. Поповић-Липовац показао се потпуно дорастао својој неблагодарној улози. На неким местима био је прави виртуоз. Младог кнезевића у пуној сили и снази младости, а распаљена с једне стране страшњу властољубља, с друге жаром љубави, умео је г. Липовац да представи управо вештачки. Из ока, с лица сева му страст; сваки покрет казује человека, ком се душевна равнотежа под навалом силних страсти и противоборних психичких елемената јако пошенула и испала из нормалне линије држања. Док му се на лицу зрцали страш љубави, док нам заносно описује лепоте свога завичаја, док нам узноси врлине јуначкога живота: ми смо очарани гледајући му на лицу и свима покретима јасно и верно изражени одејај светlosti душевне. Али нам протресе срч у костима, задркте у нама сви живци, кад видимо, како на то ведро небо млађане веселе душе на један мах прни демон издајства навуче густе облаке, те од оног ведрог лица Станкова не видиш већ ништа друго него посукнули облик, грчевито стегнуте мишиће, набрано чело, стиснуте и замућене очи.

(Наставиће се.)

ЖИСТИЋИ

ПОЗОРИШТЕ.

(Народно позориште у Загребу.) 17. јануара о. г. приказана је на загребачкој позорници нова драма Јулија Рорауера под насловом: „Олинта“. Није прошла ни година дана, од како је писац написао „Мају“, која му је стекла лепа гласа у нашем позоришном свету, а већ га ево видимо, где огледа срећу своју новим драмским производом свога ума. Садржај „Олинте“ није обсежан, него је епизодним призорима расширен на пет чинова. У „Олинти“ се догађа ово: Олинта је Шпањолка, а звала се у својој домовини Марта. На свом путу кроз Шпањолску, заљубљено се у њу гроф Дурмитор, и, не познајући њен „предживот“, узме је себи за жену. Али повративши се у своју домовину (само, на жалост, не знамо, која је то домовина и где се забива цео догађај) нашао је дивну и честиту кнегињу Веру, којом се оженио, по што му је пријатељ доказао, да је Марта мртва.

У 1. чину видимо све особе, које су у драми. Већ у 1. чину појављује се и Олинта, као „славна и гласовита“, димитандвица, разблудница, која је дошла да разори дурмиторову брачну срећу својим брачним уговором из Шпањолске. Она не ће да му прода ту исправу и његова писма, премда нам у 4. чину брат олинтићи доказује, да је она само по његовој вољи дошла овамо, да од Дурмитора измами већу годишњу ренту. Жалосна Вера, коју муж некотиће напушта, долази никогнито Олинти, те јој бацју у обрас реч „ништарија“, на што Олинта пред својим и верниким мужем тражи од потоњега, да је брани као своју жену од „своје метресе“. То је гром, који на свршетку 3. чина разорава брачну срећу верину и дурмиторову. То је и вршак те најефектније сцене „Олинте“, која је, изврсно приказивана, прва побудила општинство на живахаји одобравање, док су прва два чина оставила гледаоце готово посве хладне.

У 4. чину после најбоље сцене, која је у драми, после сцене између Барнаве, „брата олинтића“ и Олинте, долази Вера, те салладавши и бол свој и понос свој, моли пропалницу жену, да се смиљује бар њезином детету и да се одрекне правога имена њена мужа, по што се она с њим у Шпањолској под измешљеним именом венчала. Она то одбија, ма да Вера и на колена пред њом пада. Дурмитор, који у тај мах долази, сав сломљен и очајан, хоће да задави несретницу, која се усудила понизити његову жену, али га задржи Вера, рекавши му уједно, да се одлучила, и да ће њихово дете носити њено име. Радња петога чина догађа се на жељевничкој станици. Олинта се покајала, те долази да прода право на име своје оцу верину за годишњу ренту од 15.000 фор. Она потписује уговор и у повељкој тиради, у којој признаје, да никада није онако љубила, као што је сада видела да се љуби, и замоли опроштај верин. Писма, која доказују, шта је и ко је, раздере и пада на колена пред Вером. Гроф Одо Дурмитор, дирнут болом и кајањем своје прве жене, бацју у ватру исправу од ње потписану, која би је за увек срамотила, и прошапута реч: „Прапштам ти!“

— Олинта задовољна и сретна тим, што су је подигли из блата, оде сломљена болом, жељећи, покајана, свима само добро. У искреном разговору оправдили су једно другом и Вера и Одо, те је наде, да ће се они још сретно састати у заједничком животу. Влајк одјури, а барон Ван дер Хел дотрчи узбуђен к Дурмитору и његоту пријатељу, те им јави, да се догодила ужасна несрећа. Олинта се бацала на пругу, те је локомотива смрвила. За Оду је та жељевница постала жртвеник прве љубави, преко кога не сме да иде, те ће чекати док се сагради друго жељевничко крило, којим ће моћи „около“ доћи до своје Вере.

Пред посве пуним гледалиштем приказивало се, с неким изненадама, доста добро. Веће улоге биле су у правим рукама, док су мањији обрађене партије приказали невешти и неокретни почетници веома неспретно. Треба само да напоменемо г. Сама, који с грофом Состеном апсолутно није знао шта да почне. Олинту је приказивала гђа Ружићка-Строцијева, којој заслужују да је читава „Олинта“ и написана. Све стране развратне жене, која хоће да страсно љуби, а не може, јер је скроз и скроз покварена, жену пуну научених тирада, између којих где где ишак провираје и остатак срца, приказала је гђа Ружићка-Строцијевом, која нам је позната из пређашњих њених спичних партија и која је вељда и спасла рорауеров комад — бар за време.

Г. Фијан у партији грофа Дурмитора, о којој се не може рећи, да је сретна и симпатична фигура (ако је у опште и икоја фигура у „Олинти“, можда осим Vere, симпатична) није био ни више ни мање, по што му је писац прошироао. Ми и сумњамо, да ли би се дало глумачком вештином попунити оно, што није из писачеве руке изашло потпуно.

Улоге гл. Ђуштуре, коју је приказивао г. Савић, и Саламона Сајфенштајнера, коју је приказивао г. Сајевић, биле су посве добро решене. Само је потоња за саму драму посве сувишна. И г. Симић приказао је добро кнеза Боротина, само бисмо тражили од њега у трећем чину мало више осећаја родитељскога, место поноса кнезовскога. Г. Милан, као барон Ван дер Хел беше веома добар — улога као створена за њега. Претпух изговарање, које је код г. Милана прешло донекле у обичај, није јуче сметало равумевању, јер се спноћ тога чувала. Хвала му за то. И г. Анић није био лоши као пл. Орбани.

Имамо још споменуги г. Мандровића, који је у маленој улови Барнабе створио ремек-дело. Четврти чин, да није Барнаба био у његовим рукама, не би ни могао бити могућан. Напомињемо и гђицу Грбићеву, којој смо веома захвални, што је омогућила представу, ма да још није дорасла, да прикаже онако велику и тешку партију, као што је Вера.

Н.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. ЈАНУАРА 1884.

ПРВИ ПУТ:

СЕОСКА ЛОЛА.

ПОЗОРИШНА ИГРА С ПЕВАЊЕМ У 3 ЧИНА, НАПИСАО Е. ТОТ, ПРЕВЕО И ЗА СРПСКУ
ПОЗОРИЩУ УДЕСИО С. ДЕСКАШЕВ, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА.

ОСОБЕ:

Павле Поповић	.	Милосављевић.
Милан } његова деца	.	Барбарић.
Босиљка	.	Љ. Динићка.
Ленка; спроче, под надзором поповићем	.	Л. Петровићева.
Стеван Драгић	.	Марковић.
Јелка Чизмићева	.	С. Димитријевићка.
Смиљанић	.	И. Станојевић.
Смиљанићка	.	Т. Брашованова.
Пела, имућна жена у селу	.	Ј. Добриновићка.
Обруженни комесар	.	М. Суботић.
Панта Букало, певац	.	Димитријевић.
Мита Крадић, ноћни стражар	.	Ружић.
Крадићка	.	Д. Ружићка.
Марко Вајс, крчмар код „макове седмице“	.	Лукић.
Први } циганин	.	Б. Рашић.
Други } циганин	.	Љ. Станојевић.
Јован, слуга код Поповића	.	Динић.

Сељаци, сељанке, Цигани.

Догађа се у једном селу у Вачкој. — Други чин звива се две године касније после првог.

У уторак 24. јануара први пут: „НАШЕ ЖЕНЕ“. Шаљива игра у 5 чинова, написао
Мозер и Шентан, превела Персида Пинтеровићева.

Ко од наших поштованих претплатника жељи своја места задржати за ову представу, нека
се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 12 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.